

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

(найменування центрального органу управління освітою, власник)

АНТИДОПІНГОВИЙ КОНТРОЛЬ У СПОРТІ

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА**нормативної навчальної дисципліни****підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти**

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

(шифр і назва напрямку)

спеціальності 017 Фізична культура і спорт

(шифр і назва спеціальності)

(Шифр за ОПП _____)

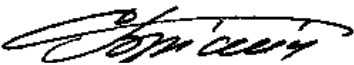
Навчальна програма з дисципліни «Антидопінговий контроль у спорті» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

VI курс III семестр (денна форма навчання), VII курс III семестр (заочна форма навчання).

Розробники: доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор Задорожна О. Р., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент Хіменес Х.Р.

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри теорії спорту та фізичної культури 19.08.24 р. протокол № 1

Завідувач кафедри теорії спорту та фізичної культури

(підпис)

(Бріскін Ю.А.)
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Антидопінговий контроль у спорті», складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є аналіз та вирішення проблем допінгу в сучасному спорті з врахуванням особливостей сучасної антидопінгової політики.

Міждисциплінарні зв'язки: «Загальна теорія професійного спорту», «Олімпійський спорт», «Підготовка національних збірних команд до Олімпійських ігор», «Загальна теорія підготовки спортсменів», «Фізіологія спорту», «Біохімія спорту», «Спортивна медицина».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Організаційно-правові основи антидопінгового контролю в спорті.
2. Проблеми допінгу в сучасному спорті та перспективи їх вирішення.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Антидопінговий контроль у спорті» є вивчення історії поширення та використання заборонених речовин та методів у спорті, ознайомлення з напрямками діяльності Всесвітнього антидопінгового агентства (ВАДА), Міжнародного олімпійського комітету (МОК), міжнародних спортивних федерацій (МСФ) та інших антидопінгових організацій щодо запобігання порушенням антидопінгових правил, дослідження можливих шляхів вирішення проблеми застосування заборонених речовин та методів у сучасному спорті.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Антидопінговий контроль у спорті» є формування професійного світогляду здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, набуття ними основ знань, вмінь та навичок щодо запобігання порушенням антидопінгових правил, пошуку шляхів вирішення проблеми застосування заборонених речовин та методів спортсменами різного віку та кваліфікації.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти повинні:

знати: коротку історію поширення заборонених речовин та методів у спорті; класифікацію та загальну характеристику основних груп заборонених речовин та методів; напрями діяльності Всесвітнього антидопінгового агентства, Міжнародного Олімпійського комітету, міжнародних спортивних федерацій та інших антидопінгових організацій щодо запобігання порушенням антидопінгових правил у спорті.

вміти: використовувати отримані знання в межах роз'яснювальної роботи серед спортсменів різного віку та кваліфікації щодо неприпустимості порушення антидопінгових правил у спортивній практиці; аналізувати проблеми допінгу в сучасному спорті та знаходити шляхи їх вирішення.

Вивчення навчальної дисципліни спрямовано на формування у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти таких програмних компетентностей:

ІК. Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері фізичної культури і спорту.

ЗК1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК4. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

СК4. Здатність управляти робочими або навчальними процесами у сфері фізичної культури та спорту, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів.

СК5. Здатність розв'язувати проблеми у сфері фізичної культури та спорту у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

СК9. Здатність усвідомлювати принципи професійної та академічної етики і необхідність їх дотримання.

Програмні результати навчання, досягнення яких заплановано під час вивчення навчальної дисципліни здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти:

ПРН 1. Аналізувати особливості, протиріччя та перспективи розвитку сучасної сфери фізичної культури і спорту, критично осмислювати проблеми у галузі та на межі галузей знань.

ПРН 2. Приймати ефективні рішення щодо вирішення проблем у сфері фізичної культури та спорту, генерувати та порівнювати альтернативи, оцінювати ризики та ресурсні потреби.

ПРН 4. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань фізичної культури та спорту до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ПРН 5. Розробляти і викладати спеціалізовані навчальні дисципліни у закладах вищої освіти.

ПРН 6. Відшуковувати необхідну інформацію у науковій літературі, базах даних, інших джерелах, аналізувати та оцінювати цю інформацію.

ПРН 7. Застосовувати сучасні цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення, методи статистичного аналізу даних для розв'язання складних задач фізичної культури та спорту.

ПРН 8. Організовувати ефективну роботу колективу, спрямовану на досягнення визначених цілей з урахуванням економічних, правових та етичних аспектів.

ПРН 9. Розробляти та реалізовувати наукові і прикладні проєкти, спрямовані на розв'язання проблем інноваційного характеру у сфері фізичної культури і спорту, а також дотичні до неї міждисциплінарні проєкти.

ПРН 10. Організувати тренувальний процес спортсменів різних вікових та кваліфікаційних груп, в т.ч. у спорті вищих досягнень, організувати підготовку збірних команд.

ПРН 11. Організувати змагання регіонального, національного та міжнародного рівнів на сучасному організаційному, матеріально-технічному рівні.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Організаційно-правові основи антидопінгового контролю в спорті.

Тема 1. Програмно-нормативне забезпечення антидопінгового контролю в спорті.

Основні терміни дисципліни (антидопінгова діяльність, антидопінгова організація, Всесвітнє антидопінгове агентство, Всесвітній антидопінговий кодекс, Всесвітня антидопінгова програма, Міжнародні Стандарти, антидопінгові правила, порушення антидопінгового правила, допінг-контроль, допінг-офіцер, допінг-проба, допінг у спорті, тестування, реєстраційний пул, пул тестування, тестування під час змагання, тестування без попереднього сповіщення, допінг-контроль поза змаганням, змагальний період, змагання, рекреаційний спортсмен, захищена особа, допоміжний персонал спортсмена, Національний антидопінговий центр, Дисциплінарна антидопінгова комісія та Апеляційна антидопінгова комісія, Комітет з терапевтичного використання, Уповноважена Третя Сторона, Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті, Міжнародний стандарт для лабораторій, Міжнародний стандарт для тестування, АДАМС, дозвіл на терапевтичне використання, біологічний паспорт спортсмена, маркер, метаболіт, несприятливий результат аналізу, атипичний результат тощо) та їх визначення, взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Законодавча база антидопінгового контролю у спорті: міжнародні конвенції; документація Всесвітнього антидопінгового агентства (ВАДА); нормативні документи України (Антидопінгова конвенція, Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті, Всесвітній Антидопінговий Кодекс, Міжнародні стандарти та Технічні документи, Закон України «Про антидопінгову діяльність у спорті», Антидопінгові правила Національного антидопінгового центру тощо).

Тема 2. Загальні відомості про допінг.

Поняття допінгу як вчинення одного або кількох порушень антидопінгових правил, наведених у статтях Всесвітнього антидопінгового кодексу. Класифікація заборонених речовин та методів (стимулятори; наркотики; анаболічні агенти; діуретики; пептидні гормони, їх аналоги і похідні). Сучасна класифікація заборонених речовин та методів відповідно

до чинної Всесвітньої антидопінгової програми. Структура та зміст Забороненого списку як одного з Міжнародних Стандартів ВАДА. Перелік речовин та методів, що заборонені на змаганнях. Перелік речовин та методів, що заборонені завжди (у змагальний та позазмагальний період). Особливі речовини або особливі методи. Речовини зловживання. Частота оновлення та оприлюднення Забороненого списку. Критерії включення речовин та методів до Забороненого списку. Дозволи на терапевтичне використання («ДТВ»). Умови отримання ДТВ. Наслідки використання заборонених речовин та методів для організму спортсменів.

Тема 3. Історія створення Всесвітнього антидопінгового агентства та напрями його діяльності.

Боротьба МОК з допінгом у спорті у різні історичні періоди. Напрями діяльності Медичної комісії МОК. Хронологія включення речовин та методів до переліку заборонених. Створення Всесвітнього антидопінгового агентства (ВАДА). Структура та напрями діяльності ВАДА (наукові дослідження, освітня діяльність, соціальна науково-дослідницька програма). Історія створення Всесвітнього антидопінгового кодексу. Мета, сфера застосування та структура Всесвітнього антидопінгового кодексу (Всесвітня антидопінгова програма; Міжнародні стандарти; Моделі найкращого застосування і керівництва). Фундаментальне обґрунтування необхідності Всесвітнього антидопінгового кодексу. Прийняття та застосування Всесвітнього антидопінгового кодексу сторонами-підписантами.

Тема 4. Організаційно-правові основи антидопінгової діяльності в Україні.

Законодавча база антидопінгової діяльності в Україні (Конституція України, Закон України «Про антидопінгову діяльність у спорті», Закон України «Про фізичну культуру і спорт», Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті, Антидопінгова конвенція Ради Європи). Національний антидопінговий центр (НАДЦ) України та напрями його діяльності (інформування та освіта, допінг-контроль). Керівні органи НАДЦ України. Структура та зміст антидопінгових правил НАДЦ України. Різновиди порушень антидопінгових правил НАДЦ України. Напрями діяльності Наглядової ради НАДЦ України. Напрями діяльності національних спортивних федерацій щодо боротьби з допінгом у спорті. Напрями діяльності Комітету з терапевтичного використання НАДЦ України. Повноваження Дисциплінарної антидопінгової комісії та Апеляційної антидопінгової комісії.

Тема 5. Права та обов'язки спортсменів відповідно до чинної Всесвітньої антидопінгової програми.

Мета та різновиди тестувань. Відмінності між особливостями проведення тестувань під час спортивних заходів та у позазмагальний період. Хронологічні межі змагального періоду відповідно до чинного Всесвітнього

антидопінгового кодексу. Етапи процедури допінг-контролю. Зобов'язання спортсменів під час проходження процедури допінг-контролю. Порядок надання інформації про місцезнаходження спортсмена. Призначення веб-системи антидопінгового адміністрування і управління АДАМС (ADAMS). Інформація, яку спортсмен зобов'язаний надавати до веб-системи АДАМС (ADAMS). Умови включення спортсменів до реєстраційного пулу тестування. Повернення спортсменів до участі у змаганнях після завершення спортивної кар'єри. Послідовність дій спортсмена при хворобі. Документація, що необхідна для оформлення дозволу на терапевтичне використання. Наслідки порушення антидопінгових правил (дискваліфікація, відсторонення, фінансові наслідки, публічне оприлюднення). Санкції, що застосовують до фізичних осіб у разі порушення антидопінгових правил. Санкції, що застосовують до команд у разі порушення антидопінгових правил. Статус у період відсторонення або тимчасового відсторонення. Акт про Антидопінгові права спортсменів.

Змістовий модуль 2. Проблеми допінгу в сучасному спорті та перспективи їх вирішення.

Тема 6. Проблеми допінгу в сучасному спорті.

Історичні аспекти поширення заборонених речовин та методів у світі. Тлумачення терміну «допінг» у різні історичні періоди. Перші спроби застосування заборонених речовин та методів на міжнародній арені. Антидопінгова політика МОК щодо використання заборонених речовин та методів. Хронологія заходів, пов'язаних з боротьбою з допінгом у спорті. Приклади найгучніших допінг-скандалів у спорті протягом ХХ та ХХІ ст. Допінг та зміна статі. Допінг та смертність. Політика подвійних стандартів. Змагальні й тренувальні навантаження у сучасному спорті та боротьба з допінгом. Проблема гласності і конфіденційності. Боротьба з допінгом як бізнес.

Тема 7. Перспективи вирішення проблем допінгу в сучасному спорті.

Вплив антидопінгової політики та практики на медичне забезпечення спортсменів. Вимоги ВАДА до надання дозволів на терапевтичне використання. Антидопінгова діяльність, фармакологічна наука та фармацевтична промисловість. Шляхи перевірки лікарських засобів, які можуть містити заборонені речовини. Взаємодія антидопінгових організацій щодо запобігання порушенням антидопінгових правил. Напрями діяльності ВАДА, НОК, міжнародних та національних спортивних федерацій та інших організацій щодо інформування спортсменів та допоміжного персоналу щодо потенційних загроз у разі порушення антидопінгових правил.

3. Рекомендована література

Основна:

1. Задорожна О. Р. Антидопінговий контроль у спорті : курс лекцій з навч. дисципліни підготовки магістрів галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» / О. Р. Задорожна. – Львів : ЛДУФК ім. І. Боберського, 2024. – 158 с.
2. Акт про Антидопінгові права спортсменів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nadc.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Akt-pro-Antydopingovi-prava-sportsmeniv.pdf>.
3. Антидопінгова конвенція: редакція від 12.09.2002, ратифіковано Законом № 2295-III (2295-14) від 15.03.2001 //База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_228?lang=uk
4. Антидопінгові правила Національного антидопінгового центру. – Київ, 2021. – 86 с. Режим доступу: https://nadc.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/2021_NADC-Ukraine-ADR-UA_2020-12-15_001.pdf
5. Башкін І. М. Характеристика субстанцій, що входять до міжнародного стандарту ВАДА «Заборонений список» / Башкін І. М., Корж В. П., Курліщук І. М. – Київ, 2008. – 187 с.
6. Всесвітній антидопінговий кодекс. – Київ, 2015. – 133 с.
7. Всесвітній антидопінговий кодекс. – Київ, 2021. – 168 с.
8. Додатковий протокол до антидопінгової конвенції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nadc.org.ua/dokumenty/mizhnarodni-konventsii/antydogingova-konventsiiya/dodatkovyj-protokol-do-antydogingov/>
9. Заборонений список 2021. Міжнародний стандарт. Всесвітнє антидопінгове агентство. – Монреаль, 2021. – 27 с. <https://nadc.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/PL-2021-UA.pdf>
10. Заборонений список 2022. Міжнародний стандарт. Всесвітнє антидопінгове агентство. – Монреаль, 2022. – 27 с. <https://nadc.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Zaboronenyj-spysok-2022ukr.pdf>
11. Закон України «Про антидопінгову діяльність у спорті» від 22.01.2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/II04379G?an=33>
12. Измайлова О.В., Щербак Ю.Є. Допінг і боротьба з ним: Методичний посібник. – Полтава, 2005. – 72с.
13. Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті: прийнята і проголошена Генеральною конференцією Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури на 33-й сесії 18.11.2005 р. Ратифікація Законом № 68-V (68-16) від 03.08.2006 // База даних «Законодавство України». URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_007.
14. Про антидопінговий контроль у спорті : Закон України за ред. від 04.11.2018 / Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 11, ст. 102 / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-19>
15. Руденко В.П. Основні сучасні проблеми допінгу у спорті // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 6 – С. 53-57. doi:10.6084/m9.figshare.1003976

16. Aguilar-Navarro, M., Muñoz-Guerra, J., del Mar Plara, M., & Del Coso, J. (2020). Analysis of doping control test results in individual and team sports from 2003 to 2015. *Journal of Sport and Health Science*, 9(2), 160-169.

17. Gatterer, K., Gumpenberger, M., Overbye, M., Streicher, B., Schobersberger, W., & Blank, C. (2020). An evaluation of prevention initiatives by 53 national anti-doping organizations: Achievements and limitations. *Journal of Sport and Health Science*, 9(3), 228-239.

18. Mahendru, D., Kumar, S., Prakash, A., & Medhi, B. (2019). Drugs in sport: The curse of doping and role of pharmacologist. *Indian Journal of Pharmacology*, 51(1), 1-3.

19. Thevis M, Kuuranne T, Geyer H. Annual banned-substance review: Analytical approaches in human sports drug testing. *Drug Test Anal* 2018;10(1):9-27. doi: 10.1002/dta.2336

20. Wajeeha, & Javed, A. (2020). doping knowledge, beliefs and practices among physiotherapists. *KUST Medical Journal*, 12(3), 234-7.

Допоміжна:

1. Бордюгова Н.В. Правопорушення в спорті: допінг, поняття і історія розповсюдження / Н.В. Бордюгова // Часопис Київського університету права. – 2010. – №1. – С. 291-295.

2. Задорожна О. Особливості використання засобів відновлення та стимулювання працездатності у фехтуванні / Задорожна О.Р., Хіменес Х. Р., Палатний А. Л. // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2018. – № 2(96). – С. 35–39.

3. Maughan R.J., Burke L.M., Dvorak J. et al (total 25 authors). IOC consensus statement: dietary supplement and the high-performance athlete. *Br.J.Sport Med*. 2018; 52(7): 439-455. doi: 10.1136/bjsports-2018-099027.

4. Terry Engelberg, Stephen Moston & Cornelia Blank (2019) Coaches' awareness of doping practices and knowledge about anti-doping control systems in elite sport, *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 26:1, 97-103.

5. Anti-Doping Report 2020-2021 [Internet]. 2021 [cited 2022 Apr. 25]. Available from: <https://digitalhub.fifa.com/m/7ad5e7cef54f9000/original/FIFA-Anti-Doping-Report-2021-2022-ver2-indd.pdf>.

Інформаційні ресурси інтернет:

1. Мультимедійне забезпечення лекцій, демонстрація відеороликів з Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор, документальних та навчальних фільмів, інтерв'ю спортсменів та представників антидопінгових організацій.

2. Всесвітнє антидопінгове агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.wada-ama.org/>

3. Міжнародний Олімпійський комітет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.olympic.org/>

4. Національний антидопінговий центр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nadc.org.ua/>

5. Національний Олімпійський комітет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.noc-ukr.org/>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит.

5. Засоби діагностики успішності навчання:

- опитування на семінарах;
- перевірка аналітичних і творчих письмових робіт;
- іспит.

Екзаменаційні вимоги

1. Законодавча база антидопінгового контролю в спорті: міжнародні конвенції.
2. Законодавча база антидопінгового контролю у спорті: документація ВАДА.
3. Законодавча база антидопінгового контролю у спорті: нормативні документи України.
4. Поняття допінгу.
5. Сучасна класифікація заборонених речовин та методів.
6. Загальна характеристика анаболічних стероїдів.
7. Загальна характеристика гормонів та гормоноподібних речовин.
8. Загальна характеристика діуретиків та інших маскуючих агентів.
9. Загальна характеристика стимуляторів.
10. Загальна характеристика наркотиків.
11. Каннабіноїди та їх вплив на організм спортсмена.
12. Загальна характеристика речовин зловживання.
13. Загальна характеристика бета-блокаторів.
14. Генний та клітинний допінг як один із заборонених методів.
15. Відповідальність за призначення лікарських засобів спортсменам.
16. Маніпуляції з кров'ю та її компонентами як один із заборонених методів.
17. Хімічні та фізичні маніпуляції як один із заборонених методів.
18. Заборонений список, його структура та зміст.
19. Критерії включення речовин і методів до Забороненого списку.
20. Дозволи на терапевтичне використання («ДТВ»).
21. Наслідки вживання діуретиків та маскуючих агентів для організму спортсменів.
22. Наслідки вживання стимуляторів для організму спортсменів..
23. Наслідки вживання наркотичних речовин для організму спортсменів.
24. Наслідки вживання анаболічних стероїдів для організму спортсменів.
25. Боротьба МОК з допінгом у спорті.
26. Історія створення ВАДА.
27. Структура та напрями діяльності ВАДА.
28. Історія створення Всесвітнього антидопінгового кодексу.

29. Мета, сфера застосування та структура Всесвітнього антидопінгового кодексу.

30. Національний антидопінговий центр (НАДЦ) України та напрями його діяльності.

31. Структура та зміст антидопінгових правил НАДЦ України.

32. Напрями діяльності національних спортивних федерацій щодо боротьби з допінгом у спорті.

33. Мета та різновиди тестувань.

34. Етапи процедури допінг-контролю.

35. Надання спортсменами інформації про місцезнаходження.

36. Повернення спортсменів до участі у змаганнях після завершення спортивної кар'єри.

37. Послідовність дій спортсмена при хворобі.

38. Санкції, що застосовують до фізичних осіб у разі порушення антидопінгових правил.

39. Санкції, що застосовують до команд у разі порушення антидопінгових правил.

40. Акт про Антидопінгові права спортсменів.

41. Історичні аспекти поширення заборонених речовин та методів у світі.

42. Приклади найгучніших допінг-скандалів у спорті протягом XX та XXI ст.

43. Змагальні й тренувальні навантаження у сучасному спорті та боротьба з допінгом.

44. Проблема гласності і конфіденційності з урахуванням сучасної антидопінгової політики ВАДА.

45. Боротьба з допінгом як бізнес.

46. Вплив антидопінгової політики та практики на медичне забезпечення спортсменів.

47. Взаємодія антидопінгових організацій щодо запобігання порушенням антидопінгових правил.

48. Перспективи вирішення проблем допінгу в сучасному спорті.

49. Допінг та смертність як одна з проблем сучасного спорту.

50. Антидопінгова діяльність, фармакологічна наука та фармацевтична промисловість.